

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

15 Vtrùm si res furtiua pereat, fur teneatur ad restitutionem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

vim habeat circa bonorum administrationem, vt eam vel restringat marito, vel laxet.

Confirmatur Primò; quia vir tenetur vxori prestare decentem sustentationem, spectata eius conditione, suisque opibus: atqui in hac sustentatione continetur non solum victus, vestitus, ornamento, & famulatus, sed etiam alia, quæ feminæ similis conditionis, illis locis habere & facere consueverunt, ad recreationes, eleemosynas & largitiones. ergo tenetur ei hoc concedere. Secundò, quia vxor non est mancipium viri, sed socia, habens etiam auctoritatem administrationis, etsi sub viro, ne quid inordinatè aut profusè faciat: ergo non potest ei maritus omnes donationes prohibere.

Sextò, Potest dare ad impediendū damnum mariti, siue temporale, sicut fecit Abigail 1. Reg. 25. (hoc enim damnum redundat in vxorem;) siue spirituale, largiendo eleemosynas, ne Deus illum ob flagitia puniat, vel vt conuertat, vt docent Angelus, Siluester suprā, Nauarr. n. 154. & alij. hic enim vtilissimè gerit negotium mariti, nec ipse potest cum ratione esse inuitus.

Septimò, Si pro rebus familiæ vel sibi necessarijs accipiat, vt pro vestibus, pro victu, pro medicamentis: quia maritus non potest iuste recusare.

Octauò, Si maritus est amens vel fatuus; tunc enim administratio ad illam deuoluitur, nisi aliter à Magistratu sit prouisum.

86 Nonò, Si maritus est absens; nam tunc etiam pertinet ad eam administratio, nisi aliud à marito sit præscriptum. Nauarrus tamen putat eam in his duobus casibus non posse amplius dare, quàm maritus præsens, vel compos mentis solitus erat. Sed verius est, eam posse dare, prout ratio dictabit: quia potest secundum suam prudentiam administrationem, vt Paludanus, Siluester, Angelus.

87 *Si maritus dissipator.* Decimò, Si maritus est dissipator, rem communem in computationes, largas donationes, vel mulieres profundens. tunc enim facit vxori iniuriam, partem ipsius sine ipsius consensu profundens. nam dimidia pars bonorum in matrimonio acquiritorum, est vxoris, & dos tota. vnde soluto matrimonio, tenetur maritus vel eius heredes ad restitutionem vxori vel eius heredibus. quare si vxor difficultates metuit, potest occultè vti computatione, accipiendo ex bonis mariti vt sibi vel liberis consulat, quantum opus est, vt sua pars salua sit. vt rectè docet Petrus Nauar. l. 3. c. 1. n. 114. contra Nauarrum cap. 17. n. 155. qui putat maritum non teneri ad restitutionem, si malè impendat ex lucris communibus. Ratio ipsius est; quia non censentur lucra, nisi quæ tempore diuortij inueniuntur. Sed hæc ratio non est vera. Primò,

Lucra fratrum sunt communia.

Nam vxor reuerà acquirit dominium & possessionem istorum lucrorum, simulatque percipiuntur, sicut in omni societate, singuli socij acquirunt dominium & possessionem totius lucri ab initio, quo illud cedit societati, etsi partialiter. Neque maritus quidquam habet amplius, quàm ius administrandi in suum & vxoris commodum. Debet autem hæc administratio fieri secundum dictamen rationis; sicut & omnium bonorum communium: alioquin non est administratio, sed dissipatio, quæ non debet obesse sociæ, sed soli auctori. Secundò, Quia alioquin maritus, si faceret notabiles donationes absque consensu vxoris, non teneretur computare in suam partem; (quod

tamen Nauarrus negat, affirmans eum teneri) nam daret de ijs, quæ nondum cessant in rationem lucrorum communium.

Aduerte tamen, Si maritus Iudo perdidit, 88 damnum censerit commune; quia Iudo est contractus fortuitus, quo potuit perdere & lucrari. vnde cõmunia hic esse debent & lucra & dispendia; sicut & in alijs contractibus. Nisi fortè ordinariè amitteret, & vxor nollet consentire; non enim tenetur, cum videatur esse dissipatio, rem suam ita periculo exponere.

Vndecimò, Si pater vel mater vxoris sint pauperes, ita vt miserè secundum statum suum uiuant: tunc enim si maritus nollet illis succurrere, potest vxor ex bonis communibus vel ex sua dote subtrahere, vt illis det. Idem dicendum, si habeat proles ex alio matrimonio, quæ similiter egeant. Ita Petrus Nauar. num. 159. & Cordub. qu. 125. Ratio est; quia Iure naturæ tenetur istis succurrere, si potest; & isti ius habent alimenta ab ea petendi: vnde maritus non potest iure id iniquè ferre. Tenetur tamen vxor hæc omnia, quæ sic dederit, referre in suam partem, cum ad partitionem cum heredibus viri ventum erit.

Probabile tamen est, quod docet Molina disput. 274. Si matrimonium fuit celebratum contractu medietatis bonorum, posse huiusmodi necessitati succurri ex bonis communibus: ita vt vxor non teneatur id in suam partem referre. Similiter si matrimonium sit celebratum contractu artharum & dotis; (vt solet Iure communi) & extet aliqua lucra communia; posse de his lucris sumi, vt onus in vtrumque recumbat. Idem dicendum de marito, si in suos donationes fecerit.

89 Duodecimò, Si frater vel soror vxoris simili paupertate conflitentur, probabile est, vxorem posse illis simili ratione succurrere. Ita Petrus Nauarra n. 161. Probatur, quia maritus Iure communi tenetur fratribus suis subuenire, (vt docent communiter DD. cum Glossa in L. Qui filium 4. 7. Vbi pupillus educari debeat) cur vxor id non possit: Confirmatur ex L. Mutus. 73. §. 1. 7. De Iure dotium: *Manente matrimonio, non perditur vxori ob hæc causas dos reddi potest: vt se suo iure alar, vt fundum idoneum emat, vt in exilium vel in insulam relegato parenti præstet alimonia, aut vt egentem virum, fratrem, sororemve sustineat.*

DUBITATIO XV.

Utrum si res furtiua pereat, fur teneatur ad restitutionem.

80 **R**espondeo & Dico Primò, Si res furtiua vel aliter iniquè parca, casu pereat, nihilominus is qui sustulit, tenetur ad pretij restitutionem, si non putetur similiter peritura fuisse apud dominum. Est communis DD. D. Thomæ q. 62. art. 6. Couarr. ad regulam Peccatum p. 2. §. 6. num. 1. & aliorum. Probatur Primò, quia qui eam iniuste accepit, non solum obligatur ratione rei acceptæ, sed etiam ratione iniuste acceptionis. ergo siue res extet, siue non, tenetur sarcire damnum. Consequentia patet; quia iniusta acceptione est causa interitus; nam credibile est, si non accepisset, non perituram: ergo, &c. Secundò, qui iniuste detinet, semper est in mora: ei autem qui est in mora, etiam casus fortuitus imputatur, vt patet ex cap. 68. Deci-

Decimæ. 16. q. 1. Si tamen purgasset moram, rem offerens domino, & is noluisse tunc accipere, sed ei custodiendam commisisset, non teneretur ex casu fortuito; quia non esset amplius in mora.

Sed controuersia est inter DD. Vtrum fur aut iniquus possessor teneatur ad restitutionem, quando res certò erat apud dominum peritura. v. g. Abtulisti vestes, frumentum, pecuniam ex domo alterius; quæ paulò post incendio vel hostili incurfione peritura erant apud dominum. Incendisti segetes, quas inundatio postmodum erat euerfura. Paludanus in 4. d. 15. q. 2. art. 1. conclus. 5. docet, etiam in hoc casu teneri iniquum detentorem. Ratio eius est, quia semper est in mora; mora autem trahit ad se periculum, ut Iura determinant. Hæc ille. Idem tenent plerique Iurisperiti, vt refert Conarruias loco citato.

92
Si apud dominum erat peritura, non tenetur.

Dico Secundò, Si res casu, vel iusta hostium incurfione certò erat peritura apud dominum, non tenetur fur ad eius restitutionem, si apud eum similitur perierit. Ita Conarruias supra, & Ioan. Medina C. de restitut. quæst. 6. conclus. 6. Siluester, Restitutio 7. qu. 5. §. Tertium. Petrus Nauarr. lib. 4. c. 1. nu. 17. Nauarrus cap. 17. num. 8.

Dixi, casu, vel iusta hostium incurfione; quia si non erat peritura apud dominum, nisi per iniuriam, tenebitur; qui enim eam sic abstulisset, vel destruxisset, teneretur: ergo si tu præuenias, teneberis; nam obligatio, quam alius subiisset, in te ratione damni transfusa est.

Dixi, Si certò erat peritura apud dominum; quia si id sit dubium, vel si dominus eam erat venditurus, vel alienaturus ante illud tempus, teneberis; quia in dubio melior est conditio innocentis.

Nunc probatur propositio, Primò, Quia si res certò erat apud dominum peritura, ita vt nihil iuris vel commodi inde ad eum rediturum esset, nihil quoque noui detrimenti est illi illatum, dum apud te perierit: ergo nihil est ei compensandum pro re illa. Antecedens probatur; quia illud detrimentum iam erat præparatum in causa, ita vt non possit impediri à domino, ac proinde secundum æstimationem moralem perinde se habebat, ac si iam illatum esset, ergo non censetur ille fur nouum damnum intulisse. Secundò, Quia fur non est causa damni ratione interitus rei, cum ad hunc non cooperetur, vt suppono; neque ratione iniquæ acceptionis; cum similiter interitura fuerit apud dominum, etiam si non fuisset accepta. quid enim dominus potest queri de damno per acceptionem illato, cum res illa etiam non accepta, esset peritura? Tertio, Quia iniqua acceptio non inducit restituendi obligationem, nisi quatenus infert damnum efficaciter: atqui hæc acceptio non fuit talis, ergo. Quarto, Probatur ex L. Si plures. 14. §. Siue autem. 7. Depositi vel contra. vbi dicitur, eum, contra quem agitur, vt reddat depositum, (qui sanè habet instar turis) si sua natura res ante rem indicatam intercidere, veluti, si homo mortuus fuerit, absolui debere, (id est, liberari à restitutione pretij.) Ratio subditur, quod æquum sit naturalem interitum ad actorem pertinere; utique cum interitura esset eares, etsi restituta esset actori. Hæc ibi. Quintò probatur ex L. fin. §. finali. 7. De lege Rhodia. de iactu; vbi dicitur: Si ea condicione nauem conduxisti, vt ea mercies tua deportarentur, easque mercies naua, nulla necessitate coactus, cum id sciret te fieri nolle, transfu-

lit in nauem deteriore, & mercies cum ea naua perierunt; habes ex conducto locato cum priore naua actionem: imò contra, inquit Paulus, si modo ea nauigatione utraque nauis perijt. vbi clarè constat, nauam non teneri, si etiam melior nauis perijt; quia ex eo quòd mercies translatae sint in deteriore contra pacta, non censetur datum damnum. vnde patet, hanc sententiam etiam foro externo esse conformem. vide Couarruiam & Siluest. supra. Sed quid si res perijt culpa furis?

Dico Tertio, Probabile esse, furem non teneri, etsi culpa ipsius res talis perierit; v. g. si eam negligentia perdidit, vel etiam vastavit aut consumpsit; modò eam peremerit eo loco, quo alioquin peritura erat, & intra illud tempus, quo apud dominum perierit. Probatur; quia illa res in eo statu considerata, domino nullius est pretij; nam eo loco certò est peritura, absque vilo domini commodo: ergo etiam si fur illam perimat, non censetur irrogare, damnum alicuius momenti: vt si incendas segetes, quia vides mox eluione euerfendas; si absumas annonam, quæ proicienda est in mare, vel naufragio peritura; si inter facias equum, quem iustus hostis erat abducturus: quamuis enim in his & similibus casibus rem perimas, vel consumas, vel alienes, non tamen censeris notabile damnum inferre, ac proinde non teneris ad restitutionem. Ob eandem rationem, si occidas eum qui certissimè paulò post moriturus erat, vel vi morbi, vel iusta sententia Magistratus, etsi grauitur pecces, non teneris tamen damni secuti.

Dices, si res mea, quam pretio tradidi custodiendam, pereat culpa depositarij, tenetur ipse ad restitutionem, etsi apud me peritura fuisset: atqui fur non minus tenetur rem custodire quam depositarij; ergo si culpa ipsius perierit, tenebitur, quamuis apud dominum peritura fuisset. Ita Petrus Nauarra lib. 4. ca. 1. n. 17. qui etsi fateatur nostram sententiam probabilem; tamen contrariam tenendam putat.

Respondeo, Non quouis euentu furem æquè teneri ad custodiam ac depositarium. nam depositarij, quando vilo modo verisimile est rem saluari posse, si aliò transferatur vel abscondatur, tenetur ex iustitia id præstare; nam ad hoc conducitur, vt omni ratione rem saluam præstet, si tamen constet, interitum rei cauere non potuisse, non tenebitur depositarij, etiam si negligens in ea custodienda fuerit, vel eam consumperit. Fur verò non tenetur ex iustitia eam aliò transferre, si videt eam apud dominum, & eo loco vbi nunc est, perituram esse. vnde etiam si eam tunc consumat, non tenebitur ad restitutionem: quia in eo statu considerata, domino nullius est pretij.

Dices, Hoc ipso, quo est apud furem, qui potest cauere ne pereat, res incipit domino esse maioris æstimationis; quia tenetur eam domino custodire; sicut ex eo quòd est apud depositarium, qui potest eam saluare, est pluris, quam si apud dominum esset: ergo.

Respondeo, Si custodia non est ei commissa; non tenetur hoc casu ex iustitia eam custodire, sed solum ex charitate: (sicut tenetur ignem auertere à domo proximi, qui casu ibi accensus est) vnde si nolit, res non valet pluris domino apud furem, quam apud ipsum (secus apud depositarium.) quare si rem perimat, non censetur causa noui damni.

93
Si culpa furis perijt.

94

Depositarium quomodo tenetur.

95

96 *Si alio loco vel tempore destruitur, ubi non perisset.* Dixi, *Modo eam perimat eo loco, &c.* Quia si eam perimat alio loco, vel postea, ubi non perisset, tenebitur ad eius compensationem. Exemplum, Si furatus es vestem vel equum de domo alterius, quae paulo post casu cum tota suppellectile conflagrauit (in qua etiam res illa perisset, nisi apud te seruata fuisset) & haec res postea apud te pereant, vel casu furripiantur, teneris. Ratio est; quia quando periculum transit, si res extet, rursus incipit domino valere, quia ipsius mansit; ergo etsi casu pereat, fur tenetur, cum fuerit in mora; si enim restituisset quando debebat, dominus eam saluam recepisset, neque apud eum perisset. Idem dicendum de rebus, quae ex naufragio eripiuntur: iam enim incipiunt domino valere. secus erat ante naufragium, cum iam tempestas saeuiret. Idem dicendum, si alio loco. v.g. Detulisti annonam in alium locum, ubi non perisset: si eam ibi consumas, teneris. Ratio est; quia res illo loco constituta, iam incipit domino rursus valere, & consequenter debet ei restitui.

97 Dices, Si eam restituisset, peritura erat apud dominum; ergo non censetur domino valere.

Respondi, negando consequentiam; quia re ipsa restituta non fuit, sed mansit in loco tuto, ac proinde non potuit ibi consumi, sine obligatione restituendi.

98 *Si factus locupletior.* Dico Quarto, Si fur rem vendidit, vel eam consumendo factus est locupletior, tenetur ad restitutionem, quatenus factus est locupletior, etiam si apud dominum fuisset peritura. Probat; quia pretium & illud augmentum fortunarum futis, successit in locum rei, ita ut res censetur extare veluti in altero se & aequipollenti: ergo hoc totum domino rei restituendum. Confirmatur: nam pretium est instar rei, cuiusque vice fungitur apud omnes gentes. Nec refert, quod dominus non habeat actionem realem in pretium; sufficit enim personalis, ut ei debeat restitui. Satisfacit tamen restituendo rem similem. vide infra num. 107.

DUBITATIO XVI.

Utrum fur & quivis alius iniquus possessor, teneatur restitutionem facere iuxta summam aestimationem, quam tempore detentionis habuit.

99 **Q**uidam affirmant. v.g. Furatus es modium tritici, qui tunc valebat tres aureos, sed ante restitutionem excreuit ad quinque, deinde sensim remisit ad tres: dicunt te teneri ad quinque. Ita Nauarrus cap. 17. num. 26. Idem videtur sentire Gabriel dub. 15. q. 2. art. 3. dubio 1. conclus. 3. Ratio est; quia quidquid incrementi accessit, est domini. unde totum illud tenebaris domino reddere: qua obligatione non es liberatus; non enim per solutionem, nec per remissionem, nec per donationem: ergo, &c.

Sed vitendum est distinctione cum Ioanne Medina, Cod. de restit. qu. 6. & Couarr. ad reg. Peccatum p. 2. §. 6. num. 2. Unde

100 *Si effecta melior, extet.* Dico Primum, Si res effecta sit melior vel maioris pretij apud furem, & adhuc extet; tota domino reddenda, etiam cum illo incremento. Ra-

tio est; quia res semper mansit in dominio prioris domini: unde ad eundem pertinet eius incrementum & status melior. ut, si abstuleris palum equinum, aut vitulum, qui postea apud te adoleat: si nummos, quorum pretium apud te sit auctum.

Nec refert quod apud dominum non fuisset effecta melior, vel forte perisset: quia hoc ipso quo extat, domini est. unde ratione rei acceptae & extantis, debes restituere. Hinc sequitur, eum qui accepit frumentum vel pecuniam, & retinuit donec excreuit aestimatio, teneri restituere simile frumentum, si prius consumpsit; vel illam aestimationem, si adhuc durat. Etsi enim forte non statuisset illam tunc temporis vendere; tamen quamdiu durat illa aestimatio, est in ipsius potestate tanti vendere. unde non tenetur in restitutione tunc temporis minore compensatione esse contentus.

Notandum tamen ex Couarrua num. 3. ex-
101
pensas esse deducendas, (saltem in foro interiori) quibus res effecta est melior, quas dominus facere debuisset, si rem ad eum statum voluisset perducere. nemo enim cum damno alterius locupletari debet. ut si ex argento furtiuo pateram confeceris, vel equum magnis expensis educaueris vel curaueris. In foro tamen externo leges non patiuntur expensas aestimari, sed in poenam fur illis priuatur. Verum, cum hoc poenale sit, non obligat ante sententiam Iudicis, teste Couarrua ibidem. Itaque dominus accipiens rem suam ita meliorem effectam, tenetur in foro conscientiae aestimationem expensarum facere, non solum necessariorum, sed etiam vtilium, industriae item & laboris a fure adhibiti, ut docent Couarr. & Medina supra, & Petrus Nauarra lib. 4. cap. 1. num. 32. Si tamen dominus interim cum damno suo caruisset vsu vel fructu rei suae, hoc etiam aestimare potest: ut omnibus consideratis, fiat aequalitas.

Dico Secundò, Si res permanferit in eodem
102
statu, sufficit eam uti est restituere, lucrum tamen cessans & damnum emergens ex detentione, domino sarcendum est. Quare si industria domini res futura erat multo melior, hoc est aestimandum; (deductis laboribus & expensis eius) nam hoc ad lucrum cessans pertinet.

Dico Tertio, Si res effecta sit deterior, vel minoris pretij quam erat antea; sed idem euenturum
103
erat apud dominum, qui eam vsque ad hoc tempus erat seruaturus; satis est illam reddere uti modo est. ut si pretium frumenti vel pecuniae rursus decreseat: si equus, ante sanus & valens, debilitetur, &c. colligitur ex dub. 15. res enim accreuit & decreuit domino suo. Idem docent Couarr. & Medina supra. Itaque in casu illo tritici, teneris solum ad tres aureos: (nisi forte eo tempore, quo valebat quinque, coactus fuerit dominus emere quinque; tunc enim ratione damni emergentis, teneris ad quinque.) Ratio est; quia licet incrementum illud, quod res habuit siue in se, siue in aestimatione, totum fuerit domini; tamen dum ponimus eam tunc non vendendam, sed seruandam in aliud tempus, quo rursus futura erat deterior, aut minoris pretij, censetur illud incrementum domino prorsus inutile, ac nullius pretij. unde si res sic effecta deterior, illi restituatur, nullum damnum superest; tantum enim habet, quantum si
ablata